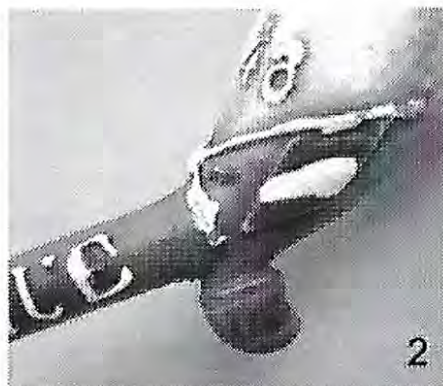

De Phrygische muts en Marianne op Franse pijpen

Ruud Stam (*r.d.stam@minlnv.nl*)

In de oudheid werd in het oosten van het Middellandse zee gebied de zogenaamde Phrygische muts gedragen. Deze was vernoemd naar een volk, de Phrygiërs die in midden-west Turkije leefden. Tijdens de Franse Revolutie (1789-1795) was de rode Phrygische muts of de Jakobijnenmuts, versierd met een blauw-wit-rode kokarde en was het vrijheidssymbool van de Jakobijnen. Marianne de Franse Maagd, als symbool van de vrijheid en de rede, wordt steeds met deze muts afgebeeld. Marianne is het zinnebeeld van Frankrijk, zij vertegenwoordigt als allegorische figuur Frankrijk als natie, haar geschiedenis, haar territorium en haar cultuur. Ook bij de verschillende revoluties in Frankrijk in de eerste helft van de 19^e eeuw (1830 en 1848) bleef Marianne met Phrygische muts het vrijheidssymbool en het symbool van de triomf van de republiek. Ook nu nog staat Marianne symbool voor Frankrijk en de Franse revolutionaire deugden. Overal in Frankrijk, in stadhuizen en op pleinen kun je haar beeltenis tegenkomen.

Franse pijpenmakers hebben het symbool van de Phrygische muts en van Marianne op hun pijpen afgebeeld. Deze pijpen waren in zekere zin meer dan alleen een herinneringspijp. Immers met zo'n pijp maakte je, als roker maar ook als producent, een politiek statement van vaderlandsliefde en republikeinse gezindheid.

De oudste mij bekende herinneringspijp aan de Revolutie van 1848 is van de firma Fiolet (1763-1921) uit Saint-Omer (*afbeelding 1 en 2 en binnenzijde kaft*). Het is moeilijk om deze pijp te dateren, maar vermoedelijk is deze pijp in de tweede helft van de 19^e eeuw kort na het ontstaan van de Derde Republiek in 1870 vervaardigd.⁸ Immers juist tijdens de Derde Republiek greep men, na het debacle van de slag bij Sedan, waarna Napoleon III moest capituleren voor keizer Wilhelm van Pruisen, terug naar

⁸ Voor 1870 onder Napoleon III waren de symbolen Marianne en de Phrygische muts verboden.

de waarden van de Revolutie van 1848. Op de steel van de pijp staat République Française en op de ketel staat het jaartal 1848 met twee Franse vlaggen. De hiel van deze pijp is als Phrygische muts gevormd.

De twee andere pijpen, van Hermel (*afbeelding 3*) en van Coquet zijn gemaakt als herinnering aan de Franse Revolutie en beelden beide Marianne uit met de Phrygische muts.

Hermel werkte van 1963 tot 1965 en liet zijn pijpen aan de Côte d'Azur vervaardigen. Hij verkocht zijn pijpen in Parijs. Toen zijn vrij grof gegoten pijpen niet erg succesvol waren is Hermel in 1965

gestopt. De pijp van Hermel is niet aan een bepaald herinneringsjaar te koppelen.

De pijp van Jean-Michel Coquet (*afbeelding 4 en voorzijde kaft*) is in het herinneringsjaar 1989 gemaakt ter ere van 200 jaar Franse Revolutie.⁹ De pijp toont Marianne met de traditionele blote borst en met op de muts de kokarde. Marianne wordt hier op dezelfde manier afgebeeld als op het schilderij van Eugène Delacroix uit 1830, dat de juli revolutie van 1830 verbeeldt, waar zij met de Franse vlag in de hand de barricaden beklimt.

Drie voorbeelden op pijpen uit verschillende perioden die duidelijk maken dat de Phrygische muts en Marianne in Frankrijk belangrijke symbolen zijn als uitdrukking van de republikeinse geest.

Foto's: Ron de Haan

⁹ Jean-Michel Coquet is in 1974 begonnen met het maken van gegoten pijpen in Puimoisson. De pijpen werden beschilderd in Verneques.

PIJPELOGISCHE KRING NEDERLAND

**Kwartaalblad voor de
pijpenverzamelaar
en onderzoeker**
Jaargang 33, nummer 130
Oktober 2010

Voor de beschrijving van deze pijp van Fiolet: zie colofon en artikel op pagina 2312

Twee foto's van een Gouds Oranjepijpje uit de jaren 1670. Op de pijpenkop staat links de tekst 'VMA ORANIEN' en rechts het prinselijk wapen van Willem III, (1650-1702), stadhouder sinds 1672. Deze pijp is te vinden op nr. 501, in het boek "De Nederlandse Kleipijp", door D.H. Duco. Wat de pijp, afkomstig uit Amsterdamse bodem, bijzonder maakt, is de groene glazuur. Ook de steel is groen geglazuurd (coll. C. Faas).